

Augustinas iš Hipono

„Homilija apie nuolankumą“

Siūlome perskaityti 67 šv. Augustino homiliją. Hipono vyskupas komentuoja Kristaus žodžius: „Aš išpažįstu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams.“ (Mt 11, 25). Nors homilijoje daugybė digresijų, visgi pagrindinė tema yra nuolankumas.

Nuolankumas šiandien tampa įtartina tikrovė. Vieni jį tapatina su savęs naikinimu prieš Dievą ir kitus, kiti mano, jog ši dorybė reikalauja laikytis žemiau to, kas esu arba ko esu vertas. F. Nyčė netgi teigė, kad nuolankumas tėra savo vidiniam nepajėgumui religinės paguodos ieškojimas.

O iš Augustino minčių galima suprasti, kad ši dorybė nėra nei savęs naikinimas, nei perdėtas savęs nuvertinimas, nei paguodos ieškojimas. Nuolankumas jam – drąsus savęs pažinimas prieš Dievą, tai pripažinimas, kad esu žmogus, atsakingas už save kūrinys, kuriam skirta tapti savimi.

Šv. Augustino homilija

Dvejopas išpažinimas – nusidėjėlio ir šlovinančiojo

Skaitydami Šventąją Evangeliją, girdėjome, kad Jėzus džiūgavo Dvasioje ir pasakė: „Išpažįstu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams.“ (Mt 11, 25). Jei šiuos Viešpaties žodžius priimame vertai, mielai ir pirmiausia, maldingai, tai suprantame, kad Rašte nusidėjėlio balsą ne visuomet turime laikyti atgailos išpažinimu¹. Šitai būtinai reikėjo pasakyti ir perspėti jūsų brolišką meilę. Juk kai tik

¹ „Confitebor tibi“ „Išpažįstu tave“. „Confiteri“ reiškia „išpažinti“, „prisipažinti“, bet taip pat ir „pripažinti“ (Dievo malonę), taigi jį „šlovinti“ ir jam „dėkoti“. Čia verčiama: „Išpažįstu tave, Tėve,“ dėl konteksto, bet suprasti reikia: „Aš šlovinu tave“ arba „Aš dėkoju tau“. Vert. past.

suskambo skaitovo lūpose Viešpaties ištarti žodžiai: „Išpažįstu tave, Tėve,“ jūs ėmėte muštis į krūtines.

Pasigirdus žodžiui „Išpažįstu“, mušėtės į krūtinę. O ką gi kita reiškia muštis į krūtinę, jei ne pabarti tai, kas slypi širdyje ir regimu gestu suduoti paslėptai nuodėmei? Jūs tai padarėte, nes išgirdote: „Išpažįstu tave, Tėve“. Išgirdote žodį „Išpažįstu“, bet kas juo išpažįstama, nesupratote. Tad dabar atkreipkite dėmesį. Jei Kristus, kuris neturi jokios nuodėmės, pasakė: „Išpažįstu“, tai šis žodis yra ne tik nusidėjėlio, bet ir to, kuris šlovina. Mat Dievą išpažįstame arba jį šlovindami, arba pripažindami savo prasižengimus. Abu šie išpažinimai yra maldingi, [nesvarbu] ar išpažintum savo prasikaltimus, nes nesi be nuodėmės, ar Dievą šlovintum, nes jis negali turėti nuodėmės.

Kai save pabari, tu jį šlovini

Gerai pamąstykime: kai save pabari, tu jį šlovini. Kodėl išpažįsti apskūsdamas savo nuodėmę? Ar save apskūsdamas išpažįsti ne dėl to, kad iš mirusio tapai gyvas? Juk Raštas sako: „Viešpaties mirusysis nešlovina, nes jo nėra“ (Sir 17, 28). Jei mirusysis nešlovina Viešpaties, tai [Viešpatį] šlovina gyvasis. O jei gyvasis išpažįsta nuodėmę, tai jis tarsi sugrižta iš mirties į gyvenimą. Jei nuodėmės išpažinėjas sugrižo iš mirties, tai kas jį prikėlė? Joks mirusysis [dar] savęs neprikėlė. Tačiau tas, kuris mirdamas kūnu [iš tikrųjų] nemirė, save galėjo prikelti. Tad jis prikėlė tai, kas buvo mirę. Jis prisikėlė, nes jame buvo gyvybės principas, o kūne, kurį reikėjo prikelti, jis buvo miręs. Ne vien tik Tėvas prikėlė Sūnų, štai apaštalas sako: „Todėl ir Dievas jį išaukštino“ (Fil 2, 9), bet ir Viešpats prikėlė pats save, t. y. [prikėlė] savo kūną. Todėl Kristus ir sako: „Sugriaukite šitą šventyklą, o aš per tris dienas ją atstatysiu“ (Jn 2, 19).

Jeigu gyvasis išpažįsta nuodėmę, tai jis tarsi sugrižta iš mirties į gyvenimą.

O nusidėjėlis yra miręs, dar daugiau tas, kurį slegia blogo įpročio našta, jis yra tarsi paguldytas kape Lozorius. [Lozorius] buvo ne tik miręs, bet ir paguldytas į kapą (Jn 11, 17). Juk kas yra slegiamas blogo įpročio, blogos gyvensenos, t. y. žemiškų geismų, taip, kad apie jį galima pasakyti tai, kas sakoma psalmėje: „Kvailys sau sako širdyje: 'Dievo nėra!'“ (Ps 14, 1), tas tapo toks, apie kurį pasakyta: „Viešpaties mirusysis nešlovina, nes jo nėra“ (Sir 17, 28). Ir kas kitas jį prikels, jei ne tas, kuris, nuritus akmenį, sušuko: „Lozoriau, išeik!“ O ką reiškia „išeiti“, jei ne tai, kad reikia išvesti, kas buvo paslėpta? Kuris išpažįsta, išeina laukan. Jei nebūtų gyvas, negalėtų išeiti. Bet gyvas negali būti, jei nėra prikeltas. Vadinas, kai pripažindami savo kalnę išpažįstame, mes šloviname Dievą.

Galbūt kuris pasakys: kam toji Bažnyčia, jei išpažinėjas, prikeltas Viešpaties balso, išeina laukan? Kokią naudą išpažinėjui duoda Bažnyčia, kuriai Viešpats pasakė: „Ką atriši žemėje, bus atrišta ir danguje.“ (Mt 16, 19)? Pažvelkite į Lozorių, išeinantį iš kapo supančiotą (Jn 11, 44). Išpažinęs Kristų jis jau buvo gyvas, tačiau supančiotas aprišalų dar negalėjo laisvai vaikščioti. Tad ką daro Bažnyčia, kuriai yra pasakyta: „Ką atriši, bus atrišta“, jei ne tai, ką Viešpats toliau pasakė: „Atraišiokite jį ir leiskite jam eiti“.

Ir nepalikite vietos velniui

Taigi, ar išpažįstame savo kaltes, ar šloviname Dievą, kaskart šloviname Dievą. Jei nuoširdžiai išpažįstame savo kaltes, šloviname Dievą. Kai šloviname Dievą, tai skelbiame jį kaip tą, kuris neturi nuodėmės. Kai prisipažįstame kalti, šloviname tą, per kurį prisikėlėme. Jei tai darysi, priešas neras jokios progos tave apgauti prieš teisėją. Juk jei tu esi savo prasižengimų išpažinėjas, o Dievas tavo išlaisvintojas, tai kas kita bus priešas, jei šmeižikas? Teisingai pasielgę psalmininkas ieškodamas apsaugos ne nuo regimo priešo, t. y. kūno ir kraujo (šių reikia veikiau gailėtis nei saugotis), bet nuo to, apie kurį apaštalas Paulius mums kalbėjo, ragindamas apsišarvuoti: „Mes grumiamės ne su krauju ir kūnu“ (Ef 6, 12), t. y. ne su žmonėmis, kurie mums kenkia. [Šie žmonės] tėra įrankiai, kuriais kitas pasinaudoja. Jie tėra muzikos instrumentai, kuriuos kiti liečia. „Vakarieniaujant, – sako Jonas, – velnias jau buvo įkvėpęs Simono sūnaus Judo Iskarijoto širdin sumanymą išduoti Jėzų“. (Jn 13, 2). [Galbūt] kuris pasakys: tai ką gi aš padariau? Paklausk apaštalo: „Ir nepalikite vietos velniui“. (Ef 4, 27). Bloga savo valia padarei jam vietos; jis įėjo, užvaldė ir naudojasi. Jei jam nebūtum padaręs vietos, jis nebūtų įsitaisęs.

Mūsų priešai yra neregimi

Tad ragindamas apaštalas mums sako: „Mes grumiamės ne su krauju ir kūnu, bet su kunigaikštystėmis, valdžiomis“ (Ef 6, 12). Galbūt kuris pamanys, kad apaštalas čia kalba apie žemės galiūnus, šio pasaulio galinguosius. Argi jie nėra kūnas ir kraujas? Betgi yra pasakyta, kad ne prieš kūną ir kraują. Nugrėžkite savo žvilgsnį nuo žmonių. Tai kokie tuomet priešai mums lieka? Tai „tamsybių pasaulio valdovai ir dvasinės blogio jėgos“. [Apaštalas] tarytum suteikė didesnę galią velniui ir jo angelams. Jis jiems davė daugiau, pavadindamas juos pasaulio valdovais. Tačiau, kad blogai nesuprastum, jis paaiškino, kas yra šis pasaulis ir kas tie valdovai. Ką reiškia šio tamsybių pasaulio valdovai? Pasaulis, kurio valdovas yra velnias, yra pilnas jį [pasaulį] mylinčiųjų ir netikinčiųjų. Štai šiuos apaštalas pavadino tamsybėmis. Šių tamsybių valdovai yra velnias ir jo angelai.

Šios tamsybės nėra natūralios, jos nėra ir nekintamos. Jos keičiasi ir tampa šviesa. Jos tiki ir per tikėjimą yra apšviečiamos. Tokie tapusieji išgirdo apaštalo žodžius: „Juk kadaise jūs buvote tamsa, o dabar esate šviesa Viešpatyje“ (Ef 5, 8). Mat tamsa jie buvo ne Viešpatyje, o

šviesa jie tapo ne iš savęs, bet Viešpatyje. „Ir ką gi turi, ko nebūtum gavęs?“ (1 Kor 4, 7). Kadangi priešai yra neregimi, neregimai su jais reikia ir kovoti. Regimą priešą nugalai mušdamas, o neregimą – tikėdamas. Žmogus yra regimas priešas, regimai reikia ir pulti. Demonas yra neregimas priešas, neregimai reikia ir tikėti. Taigi prieš neregimus priešus reikia kovoti neregimą kovą.

Tu pats esi savęs suvedžiotojas

Kaip nuo šių priešų psalmininkas teigia apsisaugojęs? Šitai jau jums aiškinau, nes maniau, jog būtina apie šiuos priešus kiek ilgiau kalbėti. O dabar, kadangi priešus jau pažįstame, pažvelkime, kaip nuo jų apsisaugoti. „Šlovindamas šaukiausi Viešpaties, ir buvau išgelbėtas nuo visų priešų“ (Ps 17, 4). Štai ir žinai, ką turi daryti. Šlovindamas šaukis, bet šaukis šlovindamas Viešpatį. Nes jeigu pats save šlovinsi, nebūsi išgelbėtas nuo priešų. Mat ką sako pats Viešpats? „Šlovės auka pagerbs mane, ir tai yra kelias, kuriame

Kur kelias? Šlovės aukoje. Nepadėk nė vienos kojos šalia šio kelio. Lik kelyje. Neišsuk iš jo.

aš jam parodysiu savo išganymą“ (Ps 49, 23). Kur kelias? Šlovės aukoje. Nepadėk nė vienos kojos šalia šio kelio. Lik kelyje. Neišsuk iš jo. Nuo Dievo šlovės nenutolk nei per sprindį, nei per pėdą. Jei panorėsi iškrypti iš šio kelio ir, užuot šlovinęs Dievą, šlovinsi save, nebūsi išgelbėtas nuo savo priešų, apie kuriuos yra pasakyta: „Jie paspendė pinkles ant mano tako“ (Ps 139, 6). Jei pamansysi, jog turi ką nors gera iš savęs, nukrypsi nuo Dievo šlovės. Ko stebiesi, kad tave suvedžiojo priešas, jei tu pats esi savęs suvedžiotojas? Paklausk apaštalo: „O kas, būdamas niekas, tariasi esąs kažin kas, tas save suvedžioja“ (Gal 6, 3).

Ką laimėjo žmogus Kristus, kurį mes pažįstame?

Pažvelkite į išpažįstantį Viešpatį: „Aš išpažįstu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie“. Aš išpažįstu tave, t. y. aš šlovinu tave. Tave šlovinu, savęs neapkaltau. Ar žmogiškos prigimties vienybė su dieviškąja prigimtimi nėra visiška malonė, ypatinga malonė, tobula malonė? Juk jei pašalini malonę, tą malonę, per kurią Kristus yra vienas asmuo, [tuomet reikia paklausti]: tai ką laimėjo žmogus Kristus, kurį mes pažįstame? Pašalink šią malonę ir Kristus liks tik žmogus. Jis bus nieko daugiau nei tu. [Ogi] jis prisiėmė sielą, jis prisiėmė kūną, jis prisiėmė visą žmogų. Jis susivienijo ir, būdamas Viešpats, su vergu sudarė vieną asmenį. Su kuo palyginti šią malonę? Kristus yra danguje, Kristus yra žemėje, jis yra ir danguje, ir žemėje.

Nėra dviejų Kristų, bet vienas ir tas pats Kristus danguje ir žemėje; tas pats Tėvo prieglobstyje, Mergelės iščiose, ant kryžiaus, pragaruose, gelbstintis kai kuriuos, ir tą pačią dieną jis yra danguje drauge su jį išpažįstančiu plėšiku. O kaip plėšikas to nusipelnė, jei ne sekdamas keliu, kuriame Dievas parodė savo išganymą? Tegu neiškrypsta iš šio kelio tavo koja. Išpažindamas savo prasižengimą, jis pašlovino Dievą ir padarė savo gyvenimą laimingą. Jis daug

tikėjosi iš Viešpaties ir jam tarė: „Viešpatie, prisimink mane, kai ateisi į savo karalystę“ (Lk 23, 42). Jis matė savo prasikaltimus ir tame suprato malonę, suteiksiančią jam atleidimą. Kai plėšikas pasakė: „Prisimink mane“, – bet kada? – „kai ateisi į savo karalystę“, Viešpats atsakė: „Iš tiesų sakau tau: šiandien su manimi būsi rojuje“. Gailestingumas jam suteikė tai, ką jo varganumas buvo sulaikęs.

Laikyk save kvailu, kad taptum išmintingas

Paklausk dar Viešpaties išpažįstančio: „Aš išpažįstu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie“. Ką aš išpažįstu? Dėl ko tave šlovinu? Šis išpažinimas, kaip jau sakiau, yra šlovinimas: [aš išpažįstu tave] „kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams“. Ką tai reiškia, broliai? Supraskite atvirkštine prasme: „kad paslėpei tai, – sako jis, – nuo išmintingųjų ir gudriųjų“. Jis nepasakė: „apreiškei tai kvailiems ir neišmanantiems“, bet „kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams“. Išmintinguosius ir gudriuosius, vertus pajuokos, klaidingos didybės kupinus ir tikrai pasipūtusius didžiūnus Viešpats supriešina ne su neprotingaisiais, ne su neišmanančiais, bet su mažaisiais. O kas gi yra mažieji? Nuolankieji. Vadinasi, „paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų“. Išmintingaisiais ir gudriaisiais jis pavadina išpuikėlius, sakydamas: „o apreiškei mažutėliams“. Vadinasi, paslėpei nuo tų, kurie nėra maži. O kas tie, kurie nėra maži? Tai tie, kurie nėra nuolankūs. O kas yra tie, kurie nėra nuolankūs, jei ne tie, kurie yra išdidūs?

O koks Viešpaties kelias! Jo nebuvo arba jis buvo paslėptas, kad būtų apreikštas mums. Kodėl Viešpats džiūgavo? Kad [šis kelias] yra atskleistas mažiesiems. Mes turime būti maži. Mat, jei panorėsime būti dideli kaip išmintingieji ir gudrieji, nebus mums tai apreikšta. O kas yra tie dideli? Išmintingieji ir gudrieji. Bet „girdamiesi esą išmintingi, jie tapo kvaili“ (Rom 1, 22). Todėl tavo gydymas yra priešinga laikysena. Jei tapai kvailas, laikydamas save išmintingu, tai laikyk save kvailu, kad taptum išmintingas. Laikyk save tokiu, laikyk, laikyk save tokiu viduje. Nes toks savęs laikymas tegali būti tiesa. Ir jei tokiu save laikai, tai daryk šitai ne tik prieš žmones, bet ir prieš Dievą.

Juk ką priskiri sau, kas yra tavo, – visa tai yra tamsybės. Mat būti kvailam – tai turėti tamsybėse paskendusią širdį. Kaip tik apie tokius [apaštalas] pasakė: „Girdamiesi esą išmintingi, jie tapo kvaili“. Bet prieš šiuos žodžius Paulius pasakė: „Neišmani jų širdis aptemo“. Todėl pripažink, kad iš savęs tu nesi šviesa. Geriausiu atveju esi akis, bet šviesa nesi. Ir kam tarnauja atvira ir sveika akis, jei nėra šviesos? Todėl sakyk sau: iš savęs aš nesu šviesa. Šauk Rašto žodžius: „Juk mano žibintą, Viešpatie, tu uždegei, tu apšvietei mano tamsybes“ (Ps 17, 29). Man

priklauso tik tamsybės, o tu mane apšvieti – tu, kuris esi šviesa, išsklaidanti tamsybes. Pats iš savęs aš nesu šviesa ir dalyvauju šviesoje tik per tave.

Pasislėpti nuo puikybės vėjo

Į Joną, sužadėtinio bičiulį, buvo žvelgiama kaip į pateptąjį, kaip į šviesą. Bet jis nebuvo šviesa. Jis atėjo, kad paliudytų apie šviesą (Jn 1, 8). Kas buvo toji šviesa? Tai buvo tikroji šviesa. Kas toji tikroji šviesa? Tai ta, kuri apšviečia kiekvieną žmogų. O jei tai tikroji šviesa, kuri apšviečia kiekvieną žmogų, vadinasi, ji apšvietė ir Joną, kuris pasakė: „Iš jo pilnatvės visi mes esame gavę malonę po malonės“. Pažvelk, ar jis pasakė kitaip, nei tai, kas jau pasakyta: „tu apšvietei mano tamsybes“. Žodžiu, kartą apšviestas, jis [Jonas] paliudijo. Jis paliudijo apie žibinto teikiamą šviesą dėl aklųjų. Pažvelk, kaip Jonas yra žibintas: „Jūs buvote nusiuntę pasiuntinius pas Joną, [...] jis buvo degantis ir šviečiantis žiburys, tačiau jūs panorėjote tik valandėlę jo šviesa pasidžiaugti“ (Jn 5, 33 – 34). Jis buvo žibintas, t. y. uždegtas daiktas, kad šviestų. O kas gali būti uždegtas, gali būti ir užgesintas. Todėl, kad nebūtų užgesintas, žibintas turi pasislėpti nuo puikybės vėjo.

Todėl sakyk sau: iš savęs aš nesu šviesa.

Taigi kreipinys „Išpažįstu tave, Tėve, dangaus ir žemės Viešpatie, kad paslėpei tai nuo išmintingųjų ir gudriųjų, o apreiškei mažutėliams“ skirta tiems, kurie dedasi šviesa, bet tėra tamsybės. O kadangi buvo tamsa, manydami, jog yra šviesa, negalėjo būti įžiebti. O tie, kurie buvo tamsa ir pripažino esantys tamsa, buvo mažieji, ne dideli. Jie buvo nuolankūs, jie nebuvo išpuikėliai. Todėl jie teisingai sakė: „tu apšvietei mano tamsybes“. Jie pažino save, šlovino Viešpatį ir nenukrypo iš išganymo kelio. Šlovindami Viešpatį, jie jo šaukėsi ir buvo išgelbėti nuo priešų.

Atsigręžę į Viešpatį Dievą, visagalį Tėvą, tyra širdimi dėkokime jam daug ir apščiau, kiek leidžia mūsų mažumas, šaukdami visi siela jo neišmatuojamo gerumo, kad teiktųsi iš savo maloningumo išgirsti mūsų maldavimus, kad savo galia nuvartytų priešą nuo mūsų veiksmų ir minčių, kad padaugintų mūsų tikėjimą, vestų mūsų protą, suteiktų dvasinių minčių ir nuvestų į amžinąją palaimą per Jėzų Kristų savo Sūnų. Amen.

Iš lotynų kalbos vertė

br. Lukas Skroblas OSB

